

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

Αριθμός Γνωμοδότησης 11/2022

**ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
ΤΜΗΜΑ ΣΤ΄**

Συνεδρίαση της 2^{ας} Φεβρουαρίου 2022

- Σύνθεση:** Γεώργιος Κανελλόπουλος, Αντιπρόεδρος του Ν.Σ.Κ.
- Πρόεδρος :**
- Μέλη :** Ασημίνα Ροδοκάλη, Διονύσιος Χειμώνας, Χαράλαμπος Μπρισκόλας, Μιχαήλ Τζουβάρας, Αντώνιος Παπαγεωργίου, Παναγιώτης Πανάγος και Ελένη Λευθεριώτου, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους
- Εισηγήτρια :** Ελένη Λευθεριώτου, Νομική Σύμβουλος του Κράτους
- Αριθμός** Το έγγραφο με αριθμό πρωτ. 829/124995/12-5-2021 του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων - Γενική Δ/ση Αγροτικής Ανάπτυξης – Δ/ση Προγραμματισμού και Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, όπως συμπληρώθηκε με τις διευκρινίσεις και τα στοιχεία που απεστάλησαν με τα από 19-5-2021, 21-5-2021 και 26-5-2021 ηλεκτρονικά μηνύματα της ίδιας ως άνω υπηρεσίας.
- Ερωτήματος:**
- Ερώτημα:** Ερωτάται: 1) Εάν για τον προσδιορισμό της έναρξης της προθεσμίας παραγραφής του δικαιώματος ανάκτησης των καταβληθέντων χρηματικών ποσών προερχόμενων

από εθνικούς ή ενωσιακούς πόρους στο πλαίσιο του Μέτρου 2.1 του ΕΠΑΑ – ΑΥ 2000-2006, πρέπει να ληφθεί υπόψη α) η ημερομηνία σύνταξης του Πρακτικού Ελέγχου διαπίστωσης της παράβασης από τις κατά τόπους αρμόδιες Επιτροπές Ελέγχου, β) η ημερομηνία εισόδου του Πρακτικού Ελέγχου της αρμόδιας ΔΑΟΚ στην ερωτώσα υπηρεσία, ημερομηνία η οποία ενδέχεται να είναι μεταγενέστερη της ημερομηνίας σύνταξης του Πρακτικού, γ) η ημερομηνία λήψης οριστικής απόφασης εκ μέρους της Γνωμοδοτικής Επιτροπής ή δ) η ημερομηνία επίδοσης της Έκθεσης Ελέγχου στους ελεγχόμενους φορείς της ερωτώσας υπηρεσίας, καθώς και του σχετικού πορίσματος, όπου διαπιστώνεται η παράβαση και

2) Ποια είναι η προθεσμία παραγραφής του δικαιώματος ανάκτησης της αχρεωστήτως καταβληθείσας στην επιχείρηση δημόσιας δαπάνης, στο πλαίσιο του Μέτρου 2.1 του ΕΠΑΑ – ΑΥ 2000-2006, δεδομένου ότι δεν έχει εκδοθεί πράξη καταλογισμού.

Στο πιο πάνω ερώτημα, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα ΣΤ') γνωμοδότησε ως εξής :

Ιστορικό

Στο παραπάνω έγγραφο ερώτημα της υπηρεσίας και στα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν, εκτίθεται το ακόλουθο πραγματικό :

1. Στο πλαίσιο του συγχρηματοδοτούμενου Μέτρου 2.1 «Επενδύσεις στη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης – Ανάπτυξη της Υπαίθρου (Ε.Π.Α.Α. – Α.Υ. 2000-2006) εντάχθηκαν και ολοκληρώθηκαν επενδυτικά σχέδια στα οποία καταβλήθηκε ενίσχυση υπό μορφή επιδότησης κεφαλαίου.

2. Με την υπ' αριθ. Ε(2008) 3102/20-VI-08 απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και κατόπιν αιτήματος της Ελληνικής Δημοκρατίας, παρατάθηκε η καταληκτική ημερομηνία επιλεξιμότητας των δαπανών των ελληνικών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, μεταξύ των οποίων και το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2000-2006 – Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου μέχρι την 31^η Δεκεμβρίου 2009.

3. Ο φορέας «Ε... Π... Ε... Α.Ε.Β.Ε.», με διακριτικό τίτλο «Φ... Α.Ε.» κατέθεσε την υπ' αριθ. 4082662/22-10-2001 αίτηση ενίσχυσης με τίτλο «ΙΔΡΥΣΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΤΟΙΜΩΝ ΤΥΠΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ», προκειμένου να υπαχθεί στο Μέτρο 2.1. Το επενδυτικό σχέδιο αφορούσε την ίδρυση μονάδας παραγωγής έτοιμων τυποποιημένων τροφίμων. Ειδικότερα, ο φορέας επρόκειτο να προχωρήσει στην ανέγερση των απαραίτητων κτιριακών εγκαταστάσεων προς στέγαση, μεταξύ άλλων, δύο γραμμών παραγωγής και στην απόκτηση του απαραίτητου εξοπλισμού για την παραγωγή τυποποιημένων τροφίμων. Με την υπ' αριθ. 285791/9904/3-12-2003 απόφαση του τότε Υπουργού Γεωργίας (ήδη Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων), ο φορέας έλαβε την οριστική έγκριση ένταξής του, στην οποία προβλέπονται οι όροι υπαγωγής του. Μεταξύ αυτών προβλέπεται (αρ. 10) ότι: «*Η υλοποίηση των επενδυτικών σχεδίων διέπεται από τους όρους και προϋποθέσεις του ΚΑΝ (ΕΚ) 1257/99 και της υπ' αρ. 393393/5188/29-08-2001 (450/2001) Κ.Υ.Α.*». Η ολοκλήρωση του επενδυτικού σχεδίου πιστοποιήθηκε με την υπ' αριθ. 292196/2288/15-6-2009 απόφαση, από την ημερομηνία έκδοσης της οποίας άρχονται οι μακροχρόνιες υποχρεώσεις του φορέα (λήξη 5ετίας 15-6-2014, λήξη 10ετίας 15-6-2019).

4. Βάσει του από 9-2-2010 Πρακτικού Ελέγχου που απεστάλη στην ερωτώσα υπηρεσία από την Επιτροπή Παρακολούθησης Πράξεων της Περιφερειακής Ενότητας Ημαθίας (η οποία είναι αρμόδια για την διενέργεια των ελέγχων κατ' άρθρο 34 της κ.υ.α. 450/2001), η ερωτώσα υπηρεσία, αφού προέβη στις απαραίτητες ενέργειες προς διερεύνηση της υπόθεσης, συνέταξε την από 8-9-2014 Έκθεση Ελέγχου, η οποία κατέληξε (σελ. 7) στο εξής πόρισμα: «... διαπιστώνει παράβαση των όρων υπαγωγής από πλευράς φορέα μετά τη δημοσίευση της απόφασης ολοκλήρωσης και έναρξης της παραγωγικής λειτουργίας της επένδυσης και εντός του οριζόμενου χρονικού περιορισμού της πενταετίας λόγω μεταποίησης πρώτων υλών και εμπορίας προϊόντων προερχόμενων

από χώρες εκτός Ε.Ε. κατά παράβαση του άρθρου 32 § 2 σημείο (στ) της ΚΥΑ 450/2001».

5. Βάσει των ανωτέρω, η Πρωτοβάθμια Γνωμοδοτική Επιτροπή στη συνεδρίασή της 10^{ης}9-2014 και μετά από εισήγηση της ερωτώσας υπηρεσίας, αποφάσισε ομόφωνα την ανάκτηση της καταβληθείσας ενίσχυσης, ύψους 1.317.669,92 €.

6. Μετά την κοινοποίηση του ανωτέρω πορίσματος στον φορέα, με το υπ' αριθ. πρωτ. 3909/121934/30-9-2014 έγγραφο της ερωτώσας υπηρεσίας, το οποίο του επιδόθηκε την 31η-10-2014, αυτός υπέβαλε εμπρόθεσμα υπόμνημα αντιρρήσεων (υπ' αριθ. πρωτ. 5107/149620/26-11-2014), αμφισβητώντας τη νομιμότητα του ελέγχου. Εν συνεχεία, με το υπ' αριθ. 1616/45587/24-4-2015 έγγραφό του αιτήθηκε την προσαρμογή των υποχρεώσεων της απόφασης υπαγωγής προς το ευνοϊκότερο για την επιχείρηση, επικαλούμενος προβλήματα αναφορικά με τη βιωσιμότητα της επιχείρησης.

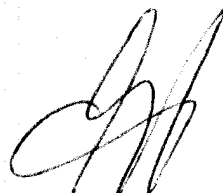
7. Η ερωτώσα υπηρεσία, με το υπ' αριθ. 1767/317457/12-11-2020 έγγραφό της ζήτησε από το φορέα: α) αντίγραφα των τιμολογίων αγοράς πρώτων υλών και των βιβλίων αποθήκης για τα χρονικά διαστήματα από 15-6-2009 έως 8-2-2010 και β) αντίγραφα των τιμολογίων αγοράς πρώτων υλών και των βιβλίων αποθήκης για τα χρονικά διαστήματα από 15-6-2014 και από 1-1-2012 έως 15-6-2014.

8. Ο φορέας ανταποκρίθηκε με το υπ' αριθ. 401/60176/1-3-2021 έγγραφό του, στο οποίο, μεταξύ άλλων εξέθετε τα εξής:

«Το άρθρο 3 του Κανονισμού 2988/95 "σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων" προβλέπει τετραετή προθεσμία παραγραφής του δικαιώματος αναζήτησης παρανόμως ή αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών προερχόμενων από εθνικούς ή κοινοτικούς πόρους στο πλαίσιο του ΚΠΣ [Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης].

Η προθεσμία αυτή αρχίζει από τη διάπραξη της παρατυπίας και διακόπτεται από κάθε ενέργεια της ελεγκτικής αρχής, επαναρχίζει και πάντως δεν μπορεί να ξεπεράσει τα οκτώ χρόνια, σε περίπτωση που δεν έχει επιβληθεί κύρωση.

Η εθνική νομοθεσία μπορεί να θεσπίσει μεγαλύτερη της τετραετούς, προθεσμία παραγραφής, εντός όμως ευλόγων ορίων.

Ο Κώδικας Δημοσίου Λογιστικού προβλέπει (άρθρο 103) πενταετή παραγραφή, εκτός αν διαφορετικά ορίζεται από τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου (εν προκειμένω, ορίζεται βραχύτερη τετραετής παραγραφή).

Κατά συνέπεια των ανωτέρω:

A. – Η Διεύθυνση Προγραμματισμού μας κοινοποίησε στις 31-10-2014 το υπ' αριθ. 3909/121934/30-9-2014 έγγραφό της με θέμα "Κοινοποίηση πορίσματος ελέγχου" και μαζί την από 8-9-2014 Έκθεση Ελέγχου, η οποία αναφέρεται στο από 9/2/2010 Πρακτικό Επιτόπου Ελέγχου.

Υποβάλαμε εμπρόθεσμα αντιρρήσεις, όπως και εσείς δέχεστε και έκτοτε, δεν ακολούθησε οποιαδήποτε ενέργεια ελεγκτικής αρχής, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα: δεν επιβλήθηκε κύρωση, ούτε εκδόθηκε διαπιστωτική πράξη ή αποδοχής των αντιρρήσεων.

Κατά συνέπεια η παραγραφή που διακόπηκε στις 31.10.2014 και άρχισε εκ νέου την επομένη, συμπληρώθηκε στις 1.11.2019.

Επιπροσθέτως, κι επειδή πρόκειται για έλεγχο παρατυπίας με ημερομηνία τέλεσης (το αργότερο) την 10^η.2.2010, έχει παρέλθει και το ανώτατο όριο των οκτώ ετών που προβλέπει ο Κανονισμός.

Επομένως, η Υπηρεσία σας δεν δικαιούται να επανέλθει στο θέμα.

Παρέλκει να σημειώσουμε ότι οι αντιρρήσεις μας έπρεπε να έχουν απορριφθεί εντός 30 ημερών μετά την πάροδο των οποίων δεν είναι νόμιμη η έκδοση απόφασης δημοσιονομικής διόρθωσης. Επιπροσθέτως, η πάροδος εξαιτίας και πλέον καθιστά κάθε συνέχιση της διαδικασίας καταχρηστική, εκτός κάθε ορίου χρηστής διοίκησης.

B. – Οι μακροχρόνιες υποχρεώσεις της εταιρίας μας σε ό,τι αφορά στην υλοποίηση του επιχειρησιακού σχεδίου, εκτείνονταν μέχρι την 15^η.6.2014.

Ήδη έχουν παρέλθει τα τέσσερα χρόνια που προβλέπονται από τον Ευρωπαϊκό Κανονισμό και πέντε χρόνια που προβλέπονται από τον Κώδικα Δημοσίου Λογιστικού για την παραγραφή. Η Υπηρεσία σας δεν μπορεί να ελέγξει πλέον οποιαδήποτε πτυχή της δραστηριότητάς μας που αφορά στις ποσότητες, τις πρώτες ύλες και τις προμήθειες, πολύ περισσότερο δεν μπορεί να επιβάλει κυρώσεις».

9. Κατόπιν των ανωτέρω, η προαναφερθείσα υπηρεσία θέτει τα ακόλουθα ερωτήματα:

1) Εάν για τον προσδιορισμό της έναρξης της προθεσμίας παραγραφής της αναζήτησης των καταβληθέντων χρηματικών ποσών προερχόμενων από εθνικούς ή ενωσιακούς πόρους στο πλαίσιο του Μέτρου 2.1 του Ε.Π.Α.Α. – Α.Υ. 2000-2006, πρέπει να ληφθεί υπόψη α) η ημερομηνία σύνταξης του Πρακτικού Ελέγχου διαπίστωσης της παράβασης από τις κατά τόπους αρμόδιες Επιτροπές Ελέγχου, β) η ημερομηνία εισόδου του Πρακτικού Ελέγχου της αρμόδιας ΔΑΟΚ στην ερωτώσα υπηρεσία, ημερομηνία η οποία δύναται να είναι μεταγενέστερη της ημερομηνίας σύνταξης του Πρακτικού, γ) η ημερομηνία λήψης οριστικής απόφασης εκ μέρους της Γνωμοδοτικής Επιτροπής, δεδομένου ότι κάποιες υποθέσεις χρειάστηκαν παραπάνω από μία συνεδρίαση για τη λήψη οριστικής απόφασης ή δ) η ημερομηνία επίδοσης στους φορείς της Έκθεσης Ελέγχου της ερωτώσας υπηρεσίας και του σχετικού πορίσματος, όπου διαπιστώνεται η παράβαση ως προς τους διενεργηθέντες ελέγχους που αφορούν στην εξεταζόμενη υπόθεση και

2) Ποια είναι η προθεσμία παραγραφής της αναζήτησης της αχρεωστήτως καταβληθείσας στην επιχείρηση δημόσιας δαπάνης, στο πλαίσιο του Μέτρου 2.1 του ΕΠΑΑ – ΑΥ 2000-2006, δεδομένου ότι δεν έχει εκδοθεί πράξη καταλογισμού.

Νομοθετικό πλαίσιο

10. Παγίως γίνεται δεκτό από τη νομολογία του Δ.Ε.Ε. ότι ένας νέος κανόνας δικαίου έχει καταρχήν εφαρμογή από της έναρξέως ισχύος της πράξεως που τον εμπεριέχει, εκτός εάν συνοδεύεται από ιδιαίτερες διατάξεις που καθορίζουν ειδικώς τις προϋποθέσεις διαχρονικής εφαρμογής του (βλ. ενδεικτικώς απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2010, C-266/09, Stichting Natuur en Milieu, ECLI:EU:C:2010:779, σκέψη 32).

11. Επίσης, γίνεται δεκτό αφ'ενός μεν ότι η τήρηση των αρχών που διέπουν τη διαχρονική εφαρμογή του δικαίου, καθώς και οι απαιτήσεις σχετικά με τις αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, επιβάλλουν την εφαρμογή των ουσιαστικών κανόνων που ισχύουν κατά τον χρόνο των επίμαχων πραγματικών περιστατικών, ακόμη και αν οι κανόνες αυτοί έχουν παύσει να ισχύουν κατά τον χρόνο έκδοσης μιας πράξης από το θεσμικό όργανο της Ένωσης. Αφ'ετέρου δε ότι, η εν λόγω νομολογία επιτρέπει την εφαρμογή ουσιαστικών κανόνων που ισχύουν

κατά τον χρόνο των επίμαχων πραγματικών περιστατικών σύμφωνα με διαδικαστικούς κανόνες ισχύοντες κατά τον χρόνο έκδοσης της οικείας πράξης (απόφαση της 14ης Ιουνίου 2016, C-361/14P, Peter McBride, ECLI:EU:C:2016:434 , σκέψεις 40, 45).

12. Δεδομένου ότι κρίσιμος χρόνος για το εφαρμοστέο νομοθετικό καθεστώς είναι ο χρόνος υποβολής της αιτήσεως περί εντάξεως στο καθεστώς ενισχύσεων του Μέτρου 2.1 του Ε.Π.Α.Α. & Α.Υ. 2000-2006 και ότι, στην περίπτωση του ερωτήματος, η αίτηση υποβλήθηκε την 22α-10-2001, η υλοποίησή της διέπεται, ως προς τους ουσιαστικούς κανόνες την εφαρμογή των οποίων αφορούν τα τεθέντα ερωτήματα, από τις διατάξεις:

- Του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1257/1999 του Συμβουλίου της 17ης Μαΐου 1999 για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) και για την τροποποίηση και κατάργηση ορισμένων κανονισμών,

- Του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 του Συμβουλίου της 21ης Ιουνίου 1999 περί γενικών διατάξεων για τα διαρθρωτικά Ταμεία,

- Του κανονισμού (ΕΚ, ΕΥΡΑΤΟΜ) αριθ. 2988/95 του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 1995 σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και

- Της κ.υ.α. 393393/5188/2001 «Ενίσχυση εμπορίας γεωργικών προϊόντων 2000-2006», (ΦΕΚ 1176 Β΄/10-9-2001).

13. Όσον αφορά δε τους διαδικαστικούς κανόνες ανάκτησης των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών, εφαρμοστέες είναι οι διατάξεις:

- Του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2013 σχετικά με τη χρηματοδότηση, τη διαχείριση και την παρακολούθηση της κοινής γεωργικής πολιτικής κλπ. και

- Του ν. 4270/2014 (ΦΕΚ Α΄143/28-6-2014), Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) - δημόσιο λογιστικό. Ειδικότερα:

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1257/1999 του Συμβουλίου της 17ης Μαΐου 1999 για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο

Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) και για την τροποποίηση και κατάργηση ορισμένων κανονισμών¹

14. Στις διατάξεις του άρθρου 2 του κανονισμού προβλέπεται, μεταξύ άλλων, ότι :

«Η στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης η σχετική με τις γεωργικές δραστηριότητες και τη μετατροπή τους μπορεί να αφορά:

— τη βελτίωση των διαρθρώσεων των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και των διαρθρώσεων μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων, ...».

15. Στο άρθρο 28 του εν λόγω κανονισμού ορίζεται ότι:

«1. Αποκλείεται η στήριξη :

- επενδύσεων για τη μεταποίηση ή την εμπορία προϊόντων που προέρχονται από τρίτες χώρες».

16. Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 37 :

«1. Στήριξη υπέρ της αγροτικής ανάπτυξης παρέχεται μόνο για μέτρα που συμφωνούν με το κοινοτικό δίκαιο ...

4. Τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν πρόσθετους ή περισσότερο περιοριστικούς όρους για τη χορήγηση κοινοτικής στήριξης για την αγροτική ανάπτυξη, εφόσον οι όροι αυτοί έχουν συνοχή με τους στόχους και τις απαιτήσεις που καθορίζονται στον παρόντα κανονισμό».

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 του Συμβουλίου της 21ης Ιουνίου 1999 περί γενικών διατάξεων για τα διαρθρωτικά Ταμεία

17. Στις διατάξεις του άρθρου 30 (Επιλεξιμότητα) του ανωτέρω κανονισμού, προβλέπεται ότι:

«1. Οι δαπάνες που συνδέονται με πράξεις είναι επιλέξιμες για συμμετοχή των Ταμείων μόνον εάν οι πράξεις αυτές εντάσσονται στην αφορώμενη παρέμβαση.

¹ Δυνάμει του άρθρου 93, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 1698/2005 του Συμβουλίου, της 20ής Σεπτεμβρίου 2005, για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), ο κανονισμός 1257/1999 καταργείται από την 1η Ιανουαρίου 2007, αλλά εξακολουθεί να εφαρμόζεται στις δράσεις που εγκρίνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δυνάμει του εν λόγω κανονισμού πριν από την ημερομηνία αυτή. Επομένως, εφόσον τόσο το ΕΠΑΑ της Ελλάδας, όσο και η έγκριση της ένταξης του εν λόγω επενδυτικού σχεδίου εγκρίθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και από τον τότε Υπουργό Γεωργίας αντιστοίχως, πριν από την ημερομηνία αυτή, εφαρμοστέος είναι ο κανονισμός 1257/1999.

2. ...

3. Οι συναφείς εθνικοί κανόνες εφαρμόζονται στις επιλέξιμες δαπάνες, εκτός εάν η Επιτροπή θεσπίσει, εφόσον χρειαστεί, κοινούς κανόνες επιλεξιμότητας των δαπανών, σύμφωνα με τις διαδικασίες του άρθρου 53 παράγραφος 2.

4. Τα κράτη μέλη βεβαιούνται ότι, μια πράξη διατηρεί το δικαίωμα της στη συμμετοχή των Ταμείων, μόνον εάν, επί διάστημα πέντε ετών από την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης της αρμόδιας εθνικής αρχής ή της διαχειριστικής αρχής σχετικά με τη συμμετοχή των Ταμείων, η πράξη αυτή δεν υποστεί σημαντική τροποποίηση η οποία:

α) να επηρεάζει τη φύση της ή τους όρους πραγματοποίησής της ή να παρέχει αδικαιολόγητο πλεονέκτημα σε μια επιχείρηση ή δημόσιο οργανισμό και

β) να απορρέει είτε από μεταβολή της φύσης του ιδιοκτησιακού καθεστώτος μιας υποδομής είτε από τη διακοπή ή τη μετεγκατάσταση μιας παραγωγής² δραστηριότητας.

Τα κράτη μέλη ενημερώνουν την Επιτροπή για κάθε τέτοια αλλαγή. Σε περίπτωση αλλαγής αυτού του είδους, εφαρμόζεται το άρθρο 39».

18. Στις διατάξεις της παραγράφου 1, στοιχ. ε) και η) του άρθρου 38 του ανωτέρω κανονισμού, ορίζονται τα εξής :

«1. Με την επιφύλαξη της ευθύνης της Επιτροπής για την εκτέλεση του γενικού προϋπολογισμού των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, τα κράτη μέλη φέρουν την ευθύνη σε πρώτο βαθμό για τον δημοσιονομικό έλεγχο των παρεμβάσεων. Για το σκοπό αυτό, λαμβάνουν ιδίως τα ακόλουθα μέτρα: ...

ε) προλαμβάνουν, εντοπίζουν και διορθώνουν τις παρατυπίες ...

η) ανακτούν τα ποσά που ενδεχομένως έχουν απολεσθεί λόγω παρατυπιών οι οποίες διαπιστώθηκαν, χρεώνοντας, ανάλογα με την περίπτωση, τόκους υπερημερίας».

19. Περαιτέρω, στο άρθρο 39 (Δημοσιονομικές διορθώσεις) του εν λόγω κανονισμού, ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι:

«1. Τα κράτη μέλη φέρουν κατά πρώτο λόγο την ευθύνη για τη δίωξη των παρατυπιών, ενεργώντας κατόπιν αποδείξεων για οιαδήποτε μείζονα τροποποίηση επηρεάζει τη φύση ή τους όρους εφαρμογής ή ελέγχου μιας παρέμβασης, και πραγματοποιώντας τις αναγκαίες δημοσιονομικές διορθώσεις.

² Εννοείται «παραγωγικής» δραστηριότητας, όμως, στην Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 161 της 26/06/1999 σ. 0001 ... 0042, έχει δημοσιευθεί ως «παραγωγής» δραστηριότητας.

Το κράτος μέλος πραγματοποιεί τις δημοσιονομικές διορθώσεις που απαιτούνται σε σχέση με την επί μέρους ή τη συστηματικής φύσεως παρατυπία. Οι διορθώσεις που πραγματοποιούνται από το κράτος μέλος συνίστανται σε ολική ή μερική κατάργηση της σχετικής κοινοτικής συμμετοχής».

Κανονισμός (ΕΚ, ΕΥΡΑΤΟΜ) αριθ. 2988/95 του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 1995 σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

20. Στο άρθρο 1 του ανωτέρω κανονισμού, ορίζεται ότι :

«1. Για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων θεσπίζονται γενικοί κανόνες σχετικά με ομοιογενείς ελέγχους, καθώς και με διοικητικά μέτρα και κυρώσεις για τις παρατυπίες βάσει του κοινοτικού δικαίου».

21. Περαιτέρω, στο άρθρο 3 του εν λόγω κανονισμού, προβλέπεται ότι :

«1. Η προθεσμία παραγραφής της δίωξης είναι τετραετής από τη διάπραξη της παρατυπίας που ορίζεται στο άρθρο 1 παράγραφος 1. Ωστόσο, οι τομεακοί κανόνες μπορούν να προβλέπουν μικρότερη προθεσμία, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη των τριών ετών.

Για τις διαρκείς ή επαναλαμβανόμενες παρατυπίες, η παραγραφή τρέχει από την ημέρα που έπαυσε η παρατυπία. Για τα πολυετή προγράμματα η προθεσμία παραγραφής συνεχίζεται σε κάθε περίπτωση ως την τελική ολοκλήρωση του προγράμματος.

Η παραγραφή της δίωξης διακόπτεται από κάθε πράξη που φέρεται εις γνώσιν του ενδιαφερόμενου, προέρχεται από την αρμόδια αρχή και αποσκοπεί στη διερεύνηση ή τη δίωξη της παρατυπίας. Η προθεσμία παραγραφής αρχίζει και πάλι να τρέχει μετά από κάθε διακοπή της.

Εντούτοις, η παραγραφή επέρχεται το αργότερο κατά τη λήξη χρονικού διαστήματος ίσου τουλάχιστον³ του διπλασίου της προθεσμίας παραγραφής, εφόσον η αρμόδια αρχή δεν έχει επιβάλει κάποια κύρωση, εκτός από τις περιπτώσεις που η διοικητική διαδικασία αναστάλη σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1⁴ ...

³ Η λέξη «τουλάχιστον» δεν υπάρχει ούτε στην αγγλική, ούτε στη γαλλική έκδοση.

⁴ Άρθρο 6: «1. Υπό την επιβλάξη των κοινοτικών διοικητικών μέτρων και κυρώσεων που θεσπίζονται βάσει τομεακών κανονισμών υφισταμένων κατά την έναρξη του παρόντος κανονισμού, η επιβολή χρηματικών κυρώσεων, όπως είναι τα διοικητικά πρόστιμα, μπορεί να ανασταλεί με απόφαση της αρμόδιας αρχής, εάν έχει ασκηθεί ποινική

3. Τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια εφαρμογής προθεσμίας μεγαλύτερης από την προβλεπόμενη στις παραγράφους 1 και 2 αντιστοίχως».

22. Εν συνεχεία, στο άρθρο 4, ορίζεται ότι :

«1. Κάθε παρατυπία συνεπάγεται, κατά γενικό κανόνα, την αφαίρεση του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους:

- με την υποχρέωση καταβολής των οφειλομένων ή επιστροφής των αδικαιολογήτως εισπραχθέντων ποσών,

2. Η εφαρμογή των μέτρων της παραγράφου 1 περιορίζεται στην αφαίρεση του εξασφαλισθέντος οφέλους προσαυξημένου, εφόσον προβλέπεται, με τόκους που δύνανται να καθοριστούν κατ' αποκοπήν.

4. Τα μέτρα του παρόντος άρθρου δεν θεωρούνται κυρώσεις».

Κ.Υ.Α. 393393/5188/2001 «Ενίσχυση εμπορίας γεωργικών προϊόντων 2000-2006», (ΦΕΚ 1176 Β'/10-9-2001) :

23. Στο άρθρο 2 της ανωτέρω κ.υ.α. προβλέπεται ότι:

«1. ...

2. Αποκλείεται η ενίσχυση:

α) Επενδύσεων για τη μεταποίηση ή την εμπορία προϊόντων που προέρχονται από Χώρες εκτός Ε.Ε.

β) ...».

24. Περαιτέρω, στο άρθρο 32 της ίδιας κ.υ.α. ορίζεται ότι:

«1. ...

2. Τα πάγια στοιχεία των επενδύσεων που ενισχύονται δια της παρούσας απαγορεύεται:

α) ...

β) να χρησιμοποιούνται για δραστηριότητες που αναφέρονται στο άρθρο 2 παρ. 2 για χρονικό διάστημα τουλάχιστον 5 ετών από την απόφαση ολοκλήρωσης της επένδυσης εάν το πάγιο στοιχείο αναφέρεται στον μηχανολογικό εξοπλισμό ή 10 ετών εάν το πάγιο στοιχείο αναφέρεται σε κτίρια και εγκαταστάσεις».

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2013 σχετικά με τη χρηματοδότηση, τη διαχείριση και την παρακολούθηση της κοινής γεωργικής πολιτικής κλπ.

25. Στις αιτιολογικές σκέψεις του κανονισμού, εκτίθεται ότι :

«(37) Σε περίπτωση ανάκτησης ποσών που έχουν καταβληθεί από το ΕΓΤΕ, τα ανακτώμενα ποσά θα πρέπει να επιστρέφονται στο ταμείο, εφόσον πρόκειται για δαπάνες που δεν είναι σύμφωνες με την ενωσιακή νομοθεσία και για τις οποίες δεν θεμελιώνεται κανένα δικαίωμα. Προκειμένου να υπάρχει επαρκής χρόνος για την ολοκλήρωση όλων των αναγκαίων διοικητικών διαδικασιών, συμπεριλαμβανομένων των εσωτερικών ελέγχων, τα κράτη μέλη πρέπει να ζητούν την ανάκτηση από τον δικαιούχο εντός 18 μηνών από τη στιγμή κατά την οποία εγκρίνεται έκθεση ελέγχου ή παρόμοιο έγγραφο όπου διαπιστώνεται ότι έχει διαπραχθεί παρατυπία, και, κατά περίπτωση, παραλαμβάνεται από τον οργανισμό πληρωμών ή τον αρμόδιο για την ανάκτηση φορέα. Θα πρέπει να προβλεφθεί ένα σύστημα οικονομικής ευθύνης για τις περιπτώσεις όπου έχουν διαπραχθεί παρατυπίες και δεν έχει ανακτηθεί το σύνολο του ποσού. Για τον σκοπό αυτό, θα πρέπει να θεσπιστεί διαδικασία που θα επιτρέπει στην Επιτροπή να προστατεύει τα συμφέροντα του προϋπολογισμού της Ένωσης, αποφασίζοντας να καταλογίσει εις βάρος του οικείου κράτους μέλους ένα μέρος των ποσών που απωλέσθησαν εξαιτίας παρατυπιών και δεν ανακτήθηκαν εντός εύλογης προθεσμίας. Σε ορισμένες περιπτώσεις αμέλειας του κράτους μέλους, δικαιολογείται ο καταλογισμός του συνόλου του ποσού στο οικείο κράτος μέλος. Ωστόσο, με την επιφύλαξη της εκπλήρωσης των υποχρεώσεων των κρατών μελών οι οποίες απορρέουν από τις εσωτερικές διαδικασίες τους, η οικονομική επιβάρυνση θα πρέπει να κατανέμεται δίκαια μεταξύ της Ένωσης και του κράτους μέλους. Οι ίδιοι κανόνες θα πρέπει να εφαρμόζονται στο ΕΓΤΑΑ, με ταυτόχρονη διατήρηση της απαίτησης σύμφωνα με την οποία τα ποσά που ανακτώνται ή ακυρώνονται λόγω παρατυπιών θα πρέπει να παραμένουν στη διάθεση των εγκεκριμένων προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης του οικείου κράτους μέλους, δεδομένου ότι έχουν χορηγηθεί στο κράτος αυτό».

26. Στη συνέχεια, στο άρθρο 54, ορίζονται τα εξής :

«1. Για κάθε αχρεωστήτως καταβληθέν ποσό ή ως επακόλουθο παρατυπίας ή αμέλειας, τα κράτη μέλη ζητούν ανάκτηση από τον δικαιούχο εντός 18 μηνών αφότου εγκριθεί και,

κατά περίπτωση, παραληφθεί από τον οργανισμό πληρωμών ή τον αρμόδιο για την ανάκτηση φορέα, έκθεση ελέγχου ή ανάλογο έγγραφο όπου διαπιστώνεται ότι έχει διαπραχθεί παρατυπία. Τα αντίστοιχα ποσά καταγράφονται κατά τη στιγμή της αίτησης ανάκτησης στο βιβλίο οφειλετών του οργανισμού πληρωμών.

2. Εφόσον η ανάκτηση δεν πραγματοποιηθεί εντός τεσσάρων ετών από την ημερομηνία της αίτησης ανάκτησης ή εντός οκτώ ετών αν η ανάκτηση αποτελεί αντικείμενο προσφυγής ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, οι δημοσιονομικές επιπτώσεις της μη ανάκτησης βαρύνουν κατά 50 % το οικείο κράτος μέλος και κατά 50 % τον προϋπολογισμό της Ένωσης, με την επιφύλαξη της απαίτησης ότι το οικείο κράτος μέλος πρέπει να συνεχίσει τις διαδικασίες ανάκτησης σύμφωνα με το άρθρο 58.

Εάν, στο πλαίσιο της διαδικασίας ανάκτησης, διαπιστωθεί με οριστική διοικητική ή δικαστική πράξη ότι δεν έχει διαπραχθεί παρατυπία, το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος δηλώνει στα ταμεία ως δαπάνη τη δημοσιονομική επιβάρυνσή του δυνάμει του πρώτου εδαφίου.

Εάν όμως, για λόγους που δεν μπορούν να αποδοθούν στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, δεν είναι δυνατή η ανάκτηση εντός της προθεσμίας που ορίζεται στο πρώτο εδάφιο και το προς ανάκτηση ποσό υπερβαίνει το 1 εκατομμύριο EUR, η Επιτροπή μπορεί, κατόπιν αιτήσεως του κράτους μέλους, να παρατείνει την προθεσμία έως και κατά το ήμισυ της διάρκειας της αρχικής περιόδου.

27. Περαιτέρω, στο άρθρο 58 του εν λόγω κανονισμού, ορίζονται τα εξής :

«1. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν, στο πλαίσιο της ΚΓΠ, όλες τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις και λαμβάνουν όλα τα άλλα μέτρα που είναι αναγκαία για την αποτελεσματική προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, και ιδίως για τα εξής:

- α) την εξακρίβωση της νομιμότητας και της κανονικότητας των πράξεων που χρηματοδοτούνται από τα ταμεία ...
- γ) την πρόληψη, τον εντοπισμό και τη διόρθωση παρατυπιών και περιπτώσεων απάτης ...
- ε) την ανάκτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών με τους τόκους και, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, την κίνηση νομικών διαδικασιών προς τον σκοπό αυτό.

2. Τα κράτη μέλη εφαρμόζουν αποτελεσματικά συστήματα διαχείρισης και ελέγχου για να διασφαλίζεται η συμμόρφωση με τη νομοθεσία που διέπει τα καθεστώτα στήριξης της Ένωσης με σκοπό την ελαχιστοποίηση του κινδύνου πρόκλησης οικονομικής ζημίας στην Ένωση.

3. Τα κράτη μέλη ανακοινώνουν στην Επιτροπή τις διατάξεις που θεσπίζουν και τα μέτρα που λαμβάνουν κατ' εφαρμογή των παραγράφων 1 και 2».

N. 4270/2014 (ΦΕΚ Α'143/28-6-2014), Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) - δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις

28. Στο άρθρο 121 του ανωτέρω νόμου ορίζεται ότι :

«Χρηματοδοτήσεις, ενισχύσεις ή επιδοτήσεις σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα και φορείς που καταβάλλονται στα πλαίσια πολιτικών της Ένωσης από εθνικούς πόρους ή πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναζητούνται από το Δημόσιο, εφόσον διαπιστωθεί από τα κατά περίπτωση αρμόδια όργανα ότι έχουν καταβληθεί αχρεωστήτως ή παρανόμως.

Στις διατάξεις αυτές εμπίπτουν και τα ποσά που έχουν καταβληθεί μέχρι την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου.

Τα ποσά που αναζητούνται για την αιτία αυτή βεβαιώνονται ως έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού και εισπράττονται, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων, όπως αυτός ισχύει κάθε φορά.

Οι εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις που αφορούν στη λήψη διοικητικών, αναγκαστικών και δικαστικών μέτρων για την είσπραξη εσόδων του Δημοσίου, εφαρμόζονται και στην προκείμενη περίπτωση».

29. Περαιτέρω, το άρθρο 122 του ίδιου νόμου, ορίζει ότι :

«Η αναζήτηση των χρηματικών ποσών του προηγούμενου άρθρου υπόκειται σε παραγραφή εντός πενταετίας από την ημερομηνία διαπίστωσης της αχρεώστητης ή παράνομης είσπραξης, εκτός αν προβλέπεται μεγαλύτερη παραγραφή από τις διατάξεις του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

Η νομολογία του Δ.Ε.Ε. και των εθνικών δικαστηρίων

30. Έχει κριθεί από το Δ.Ε.Ε. ότι, από το γράμμα του άρθρου 30, παράγραφος 4, του κανονισμού 1260/1999, προκύπτει «ότι η διάταξη αυτή αφορά τις τροποποιήσεις που

υφίσταται μια πράξη εντός πενταετίας από την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης της αρμόδιας εθνικής αρχής ή της διαχειριστικής αρχής σχετικά με τη συμμετοχή των διαρθρωτικών Ταμείων». Κατά το Δικαστήριο, «δεδομένου ότι, παραδείγματος χάριν, δεν μπορεί να αποκλεισθεί στην περίπτωση της εκτέλεσης έργου ότι ο χρόνος κατασκευής του οικείου έργου μπορεί να είναι μικρότερος της εν λόγω πενταετίας, πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι τροποποιήσεις δεν περιορίζονται σε εκείνες που επέρχονται αποκλειστικώς κατά το στάδιο εκτέλεσης του έργου, αλλά περιλαμβάνουν, κατά περίπτωση και υπό την επιφύλαξη του εν λόγω χρονικού διαστήματος, και εκείνες που επέρχονται σε μεταγενέστερο της εκτέλεσης χρόνο, ιδίως δε κατά τη διαχείριση του έργου...

Εντεύθεν προκύπτει ότι οι επιδιωκόμενοι από τα διαρθρωτικά Ταμεία στόχοι μπορούν να επιτευχθούν μόνον αν η χορηγούμενη εκ μέρους των Ταμείων χρηματοδότηση και ο συναφής με αυτή έλεγχος αφορούν τις πράξεις και τις δαπάνες που συνδέονται όχι μόνο με την εκτέλεση της πράξης, αλλά και με τον τρόπο υλοποίησης και διαχείρισής της, εντός του ορίου της πενταετίας που προβλέπεται στο άρθρο 30, παράγραφος 4, του κανονισμού 1260/1999. Μόνον υπό την προϋπόθεση αυτή μπορεί να διασφαλισθεί η αποτελεσματικότητα της δράσης των εν λόγω ταμείων, καθόσον αποτρέπεται ο κίνδυνος χρηματοδότησης έργων τα οποία, αφού εκτελεσθούν, και κατόπιν τροποποίησης της διαχείρισής τους, παύουν πλέον να εκπληρώνουν τους στόχους βάσει των οποίων χορηγήθηκε η χρηματοδότηση».

31. Με βάση τις ανωτέρω σκέψεις, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «το άρθρο 30, παράγραφος 4, του κανονισμού 1260/1999 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αφορά τόσο την περίπτωση τροποποίησης της ίδιας της υπόστασης του έργου, στο μέτρο που το εκτελεσθέν έργο δεν είναι σύμφωνο με το έργο που περιγραφόταν στο σχέδιο το οποίο έγινε δεκτό για χρηματοδότηση, όσο και την περίπτωση τροποποίησης της λειτουργίας του έργου, λαμβανομένου υπόψη ότι, σε περίπτωση τροποποίησης που συνίσταται στη χρήση ενός έργου για δραστηριότητες διαφορετικές από τις αρχικώς προβλεπόμενες στο σχέδιο που έγινε δεκτό προς χρηματοδότηση, η τροποποίηση αυτή πρέπει να είναι τέτοιας φύσης που να περιορίζει ουσιωδώς την ικανότητα της επίμαχης πράξης να επιτύχει τον δεδηλωμένο στόχο της» (απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2013, C-388/12, Comune di Ancona, ECLI:EU:C:2013:734, σκέψεις 26, 28, 42).

32. Στο εθνικό δίκαιο, ερμηνεύοντας την ανωτέρω διάταξη το Ελεγκτικό Συνέδριο, έχει κρίνει ότι «... οι προϋποθέσεις της αρχής της διάρκειας μίας πράξης επί διάστημα πέντε ετών από την έγκριση της χρηματοδοτικής συνδρομής προκειμένου να διατηρήσει το δικαίωμά της στην κοινοτική χρηματοδότηση καθορίζονται αποκλειστικά από την παράγραφο 4 του άρθρου 30 του Κανονισμού 1260/1999, η οποία κατισχύει του εθνικού δικαίου» (ΕΣ (ΟΛΟΜ) 1376/2021, σκέψη 8, ΝΟΜΟΣ).

33. Επίσης, έχει κρίνει ότι «... ο Κανονισμός 1260/1999 του Συμβουλίου προέβλεψε στο άρθρο 30 παρ. 4 αυτού ότι ένα χρηματοδοτούμενο έργο («πράξη») διατηρεί το δικαίωμά του στη χρηματοδότηση μόνον εάν, επί διάστημα πέντε ετών, από την ημερομηνία έκδοσης της απόφασης της αρμόδιας εθνικής αρχής, σχετικά με την κοινοτική χρηματοδότησή του δεν υποστεί σημαντική τροποποίηση. Όμως, ... με την εθνική απόφαση υπαγωγής του επίδικου έργου στην κοινοτική χρηματοδότηση επιβλήθηκε στον τελικό αποδέκτη ... ο όρος να μη μεταβάλει τη χρήση της ενισχυόμενης επένδυσης για χρονικό διάστημα πέντε ετών από την ολοκλήρωσή της. Δοθέντος όμως ότι ... οι προϋποθέσεις της αρχής της διάρκειας μίας πράξης επί διάστημα πέντε ετών από την έγκριση της χρηματοδοτικής συνδρομής προκειμένου να διατηρήσει το δικαίωμά της στην κοινοτική χρηματοδότηση καθορίζονται αποκλειστικά από την παράγραφο 4 του άρθρου 30 του ως άνω Κανονισμού, ο όρος της απόφασης υπαγωγής που μόλις αναφέρθηκε με τον οποίο η υποχρέωση μη μεταβολής της χρήσης της επένδυσης εκτείνεται στην πενταετία από την ολοκλήρωση της επένδυσης προσκρούει στην ως άνω διάταξη του άρθρου 30 παρ. 4 του Κανονισμού με την οποία ορίζεται διαφορετική αφετηρία της πενταετούς υποχρέωσης» (ΕΣ (ΟΛΟΜ) 1376/2021, σκέψη 25, ΝΟΜΟΣ).

34. Αντιθέτως, από το ΣΤΕ γίνεται δεκτό ότι: «Από τη συστηματική δε ερμηνεία των διατάξεων του προαναφερθέντος Κανονισμού, σε συνδυασμό και με την τελολογική τους ερμηνεία, προκύπτει ότι, κατά την έννοια του άρθρου 30 παρ. 4 του εν λόγω Κανονισμού, το έργο πρέπει, κατ' αρχήν, να λειτουργήσει επί μια πενταετία από την ολοκλήρωσή του, δηλαδή από την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως της αρμόδιας εθνικής αρχής ή της διαχειριστικής αρχής, με την οποία, μετά την βεβαίωση περί ολοκληρώσεως του έργου, οριστικοποιείται η «συμμετοχή των Ταμείων» στη χρηματοδότηση του έργου. Έτσι μόνον αποφεύγεται η καταστρατήγηση των διατάξεων του ανωτέρω Κανονισμού και εξασφαλίζεται ότι η κοινοτική χρηματοδότηση θα χορηγηθεί σε επιχειρήσεις, των οποίων

οι φορείς έχουν σοβαρή πρόθεση να συμβάλλουν στην εκπλήρωση των επιδιωκόμενων από τον Κανονισμό σκοπών, και θα καταστεί δυνατή η απόδοση των προσδοκώμενων οικονομικών και κοινωνικών αποτελεσμάτων της εγκρινόμενης κάθε φορά επενδύσεως (πρβλ. ΣΤΕ 345/2014). Άλλωστε, ο κοινοτικός νομοθέτης δεν μπορεί να ήθελε τη χρηματοδότηση επιχειρήσεων, οι οποίες απλώς εκτέλεσαν τα έργα, για τα οποία έλαβαν την κοινοτική χρηματοδότηση, αλλά δεν τα έθεσαν ούτε τα διατήρησαν σε παραγωγική λειτουργία για μια πενταετία από την ολοκλήρωσή τους και την καταβολή και της τελευταίας δόσεως της κοινοτικής χρηματοδοτήσεως» (ΣΤΕ 1961/2019, σκέψη 5, ΣΤΕ 1224/2019, σκέψη 5, ΣΤΕ 1211/2018, σκέψη 9, ΝΟΜΟΣ).

Ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και των πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν υπόψη του Τμήματος από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα :

- Ως προς το πρώτο ερώτημα

35. Όπως έχει ήδη εκτεθεί (βλ. ανωτέρω, παρ. 30), με τη χρηματοδότηση από τα διαρθρωτικά Ταμεία επιδιώκονται στόχοι οι οποίοι μπορούν να επιτευχθούν μόνον αν η «πράξη», δηλαδή το χρηματοδοτούμενο έργο ή η χρηματοδοτούμενη δράση όχι απλώς εκτελεσθεί, αλλά και λειτουργήσει πράγματι προς εκπλήρωση του σκοπού, για τον οποίο και χρηματοδοτήθηκε. Μόνον υπό την προϋπόθεση αυτή μπορεί να διασφαλισθεί η αποτελεσματικότητα της δράσης των ανωτέρω ταμείων, καθόσον μόνον τότε αποτρέπεται ο κίνδυνος χρηματοδότησης έργων τα οποία, αφού εκτελεσθούν, παύουν πλέον να εκπληρώνουν τους στόχους, για τους οποίους χορηγήθηκε η κοινοτική χρηματοδότηση.

36. Στο πλαίσιο αυτό, όπως προκύπτει από τις προεκτεθείσες διατάξεις των άρθρων 28 παρ. 1 και 37 παράγραφοι 1 και 4 του κανονισμού 1257/1999, καθώς και των άρθρων 2 παρ. 2 και 32 παρ. 2 της κ.υ.α. 393393/5188/2001 οι πολυετείς δεσμεύσεις τήρησης των όρων υπαγωγής (5 έτη από την απόφαση ολοκλήρωσης της επένδυσης εάν το πάγιο στοιχείο αναφέρεται στον μηχανολογικό εξοπλισμό ή 10 έτη εάν το πάγιο στοιχείο αναφέρεται σε κτίρια και εγκαταστάσεις) αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του Μέτρου

2.1 του Ε.Π.Α.Α. – Α.Υ. 2000-2006 και εκ της φύσεώς τους έχουν διαρκή χαρακτήρα, υπό την έννοια ότι πρέπει να τηρούνται καθ' όλη τη διάρκεια των ανωτέρω χρονικών διαστημάτων.

37. Ανεξάρτητα από την προεκτεθείσα ερμηνεία του άρθρου 30 παρ. 4 του κανονισμού 1260/1999, οι ανωτέρω πολυετείς δεσμεύσεις που έπονται της ολοκλήρωσης του έργου, είναι σύμφωνες το άρθρο 37 παρ. 4 του κανονισμού 1257/1999, κατά το οποίο τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν πρόσθετους ή περισσότερο περιοριστικούς όρους για τη χορήγηση κοινοτικής στήριξης για την αγροτική ανάπτυξη, εφόσον οι όροι αυτοί έχουν συνοχή με τους στόχους και τις απαιτήσεις που καθορίζονται στον εν λόγω κανονισμό.

38. Επομένως, η τήρηση των δεσμεύσεων αυτών καθ'όλη τη διάρκεια των ανωτέρω χρονικών διαστημάτων μετά την ολοκλήρωση της επένδυσης συνιστά αναγκαίο όρο για τη διατήρηση της δημόσιας χρηματοδοτικής συνδρομής και αποτελεί αποκλειστική ευθύνη του αιτούντος την ενίσχυση. Αντιθέτως, η μη τήρησή τους αναιρεί τον δικαιολογητικό λόγο και τη νομική βάση χορήγησης και διατήρησης του ευεργετήματος των ενισχύσεων.

39. Κατά λογική ακολουθία των ανωτέρω, υπόκειται στον έλεγχο της αρμόδιας αρχής η λειτουργία της επένδυσης σύμφωνα με τους όρους της χρηματοδότησης, καθ'όλο το χρονικό διάστημα των ανωτέρω μακροχρόνιων υποχρεώσεων (πρβλ. γνωμοδοτήσεις Ν.Σ.Κ. 13/2009 και 43/2019). Συνεπώς, θα πρέπει να παρέχεται στην αρχή αυτή ο χρόνος και η δυνατότητα να διώκει τις παρατυπίες που διαπράχθηκαν εντός του εν λόγω χρονικού διαστήματος, ώστε να διευκολύνεται η προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης. Ταυτοχρόνως, οι επιχειρήσεις γνωρίζουν ότι πράξεις τους που είναι αντίθετες προς τους όρους υπαγωγής τους στο Μέτρο αποτελούν αντικείμενο δίωξης καθ'όλη τη διάρκεια των ανωτέρω χρονικών διαστημάτων. Κατά συνέπεια, στο πλαίσιο της ερμηνείας του άρθρου 37 παρ. 4 του Καν. 1257/1999, του άρθρου 30 παρ. 4 του Καν. 1260/1999 και του άρθρου 32 παρ. 2 περ. β) της ΚΥΑ 393393/2001, καθώς και του άρθρου 3 παρ. 1 του κανονισμού 2988/1995, στις περιπτώσεις των Μέτρων με πολυετείς υποχρεώσεις που έπονται της ολοκλήρωσης του έργου δε μπορεί η προθεσμία παραγραφής της δίωξης να αρχίζει προτού η αρμόδια αρχή να εξαντλήσει το χρονικό περιθώριο της 5ετίας ή της 10ετίας που της παρέχεται από την έκδοση της

απόφασης ολοκλήρωσης της επένδυσης προκειμένου να προβεί στη διερεύνηση ή δίωξη μιας παρατυπίας.

40. Επομένως, με βάση τα ανωτέρω, στις περιπτώσεις Μέτρων που συνεπάγονται πολυετείς υποχρεώσεις, λόγω του ότι οι υποχρεώσεις αυτές πρέπει να τηρούνται καθ' όλη τη διάρκεια των προβλεπόμενων χρονικών διαστημάτων και, ως εκ τούτου, έχουν εκ της φύσεώς τους διαρκή χαρακτήρα, η προθεσμία της παραγραφής άρχεται από τη λήξη του χρονικού διαστήματος των πολυετών αυτών υποχρεώσεων, το οποίο έπεται της ολοκλήρωσης του επενδυτικού σχεδίου, δηλαδή από τη λήξη της πενταετίας από την απόφαση ολοκλήρωσης της επένδυσης, εάν το πάγιο στοιχείο που χρηματοδοτήθηκε συνίσταται σε μηχανολογικό εξοπλισμό ή της δεκαετίας, εάν το πάγιο στοιχείο που χρηματοδοτήθηκε συνίσταται σε κτίρια και εγκαταστάσεις. Διαφορετικά, η τήρηση των πολυετών υποχρεώσεων δεν θα μπορούσε να ελεγχθεί αποτελεσματικά με δίωξη των διαπραχθεισών παρατυπιών και ανάκτηση των αχρεωστήτως καταβληθεισών ενισχύσεων.

41. Στην προκειμένη περίπτωση, από το ιστορικό που εκτίθεται στο ερώτημα και στα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν, προκύπτει ότι ο επενδυτικό σχέδιο αφορούσε την ίδρυση μονάδας παραγωγής έτοιμων τυποποιημένων τροφίμων και ότι, σύμφωνα με αυτό, ο φορέας επρόκειτο να προχωρήσει στην ανέγερση των απαραίτητων κτιριακών εγκαταστάσεων προς στέγαση, μεταξύ άλλων, δύο γραμμών παραγωγής και στην απόκτηση του απαραίτητου εξοπλισμού για την παραγωγή τυποποιημένων τροφίμων. Συνεπώς, η διαπιστωθείσα παρατυπία διεπράχθη με χρήση όχι μόνο του χρηματοδοτηθέντος μηχανολογικού εξοπλισμού, αλλά και των χρηματοδοτηθεισών κτιριακών εγκαταστάσεων. Κατά συνέπεια, με βάση τα ανωτέρω, η προθεσμία της παραγραφής άρχεται από τη λήξη της δεκαετίας των πολυετών υποχρεώσεων, ήτοι την 15η-6-2019.

- Ως προς το δεύτερο ερώτημα

42. Στην παράγραφο 1 του άρθρου 3 του κανονισμού 2988/1995, προβλέπεται μεν τετραετής προθεσμία παραγραφής, στο πλαίσιο όμως της προβλεπόμενης στο άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 δυνατότητας, τα κράτη μέλη διατηρούν ευρεία διακριτική ευχέρεια ως προς τον καθορισμό μεγαλύτερων προθεσμιών παραγραφής τις οποίες προτίθενται να εφαρμόσουν σε περιπτώσεις παρατυπιών που θίγουν τα

οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης (απόφαση της 5ης Μαΐου 2011, C-201/10 και C-202/10, *Ze Fu Fleischhandel GmbH*, σκέψεις 24, 26, της 21ης Δεκεμβρίου 2011, C-465/10, *Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration*, ECLI:EU:C:2011:867, σκέψεις 51-52, 64, της 17ης Σεπτεμβρίου 2014, C-341/13, *Cruz & Companhia Lda*, ECLI:EU:C:2014:2230, σκέψη 49-50, της 3ης Οκτωβρίου 2019, C-378/18, *Landwirtschaftskammer Niedersachsen*, ECLI:EU:C:2019:832, σκέψεις 26-28, 31 και της 15ης Ιουνίου 2017, C-436/15, *Lietuvos Respublikos*, ECLI:EU:C:2017:468, σκέψεις 42-43, 49-50).

43. Περαιτέρω, όπως προβλέπεται στο τρίτο εδάφιο του άρθρου 3 του κανονισμού 2988/1995, η παραγραφή της δίωξης διακόπτεται από κάθε πράξη που φέρεται εις γνώσιν του ενδιαφερόμενου, προέρχεται από την αρμόδια αρχή και αποσκοπεί στη διερεύνηση ή τη δίωξη της παρατυπίας και αρχίζει πάλι να τρέχει μετά από κάθε διακοπή της.

44. Εν τούτοις, σύμφωνα με το τέταρτο εδάφιο του άρθρου 3 του κανονισμού 2988/1995, η παραγραφή επέρχεται το αργότερο κατά τη λήξη χρονικού διαστήματος ίσου τουλάχιστον του διπλασίου της προθεσμίας παραγραφής (δηλαδή οκταετίας), εφόσον η αρμόδια αρχή δεν έχει επιβάλει κάποια κύρωση, εκτός από τις περιπτώσεις που η διοικητική διαδικασία ανεστάλη σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1. Σε περίπτωση δε εφαρμογής μεγαλύτερης προθεσμίας παραγραφής με βάση το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95, η παραγραφή επέρχεται, ανεξάρτητα από την έκδοση πράξης που διακόπτει την παραγραφή και σε κάθε περίπτωση, το αργότερο κατά τη λήξη χρονικού διαστήματος ίσου τουλάχιστον⁵ με το διπλάσιο της μεγαλύτερης αυτής προθεσμίας παραγραφής (απόφαση της 2ας Μαρτίου 2017, C-584/15, *Glencore Céréales France*, ECLI:EU:C:2017:160, σκέψεις 53-54, 56-57, 69), ίσου δηλαδή με δεκαετία αν ληφθεί υπόψη η 5ετής εθνική παραγραφή (άρθρο 122 του ν. 4270/2014, Δημόσιο Λογιστικό).

45. Το προεκτεθέν τέταρτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του κανονισμού 2988/1995 ερμηνεύεται σε συνδυασμό με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 6 αυτού και έχει την έννοια ότι η προθεσμία παραγραφής της επιβολής κύρωσης

⁵ Βλ. σημείωση 3.

αναστέλλεται πέραν του ανωτέρω απωτάτου χρονικού ορίου, μόνο όταν εκκρεμεί ποινική δίωξη.

46. Όπως τονίζεται στη νομολογία του Δ.Ε.Ε. (απόφαση της 2ας Μαρτίου 2017, C-584/15, *Glencore Céréales France*, ECLI:EU:C:2017:160, σκέψη 54), το απόλυτο αυτό όριο εφαρμόζεται επίσης και για τη λήψη διοικητικών μέτρων, κατά την έννοια του άρθρου 4 του κανονισμού 2988/1985. Συνεπώς, η αρμόδια αρχή υποχρεούται, σε κάθε περίπτωση, να λάβει τα διοικητικά μέτρα που αποσκοπούν στην ανάκτηση του αχρεωστήτως χορηγηθέντος οικονομικού οφέλους εντός του ανωτέρω απολύτου χρονικού ορίου, δεδομένου ότι οι πράξεις διερεύνησης ή δίωξης που φέρονται σε γνώση του ενδιαφερομένου, δεν έχουν ως αποτέλεσμα τη διακοπή της προθεσμίας της παραγραφής πέραν του ορίου αυτού.

47. Όπως έχει ήδη εκτεθεί (βλ. ανωτέρω, παρ. 29), σύμφωνα με το άρθρο 122 του ν. 4270/2014, η αναζήτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών ενισχύσεων υπόκειται σε πενταετή παραγραφή. Στις περιπτώσεις Μέτρων που συνεπάγονται πολυετείς υποχρεώσεις οι οποίες έπονται της ολοκλήρωσης του έργου, πρέπει δε να τηρούνται καθ' όλη τη διάρκεια του προβλεπόμενου διαστήματος και ως εκ τούτου έχουν εκ της φύσεώς τους διαρκή χαρακτήρα, η παραγραφή έχει σημείο έναρξης τη λήξη της πενταετίας ή δεκαετίας των πολυετών υποχρεώσεων (βλ. ανωτέρω, παρ. 40 και 41).

48. Κατά συνέπεια, σύμφωνα με τα ανωτέρω εκτεθέντα, η προθεσμία παραγραφής της επιβολής του διοικητικού μέτρου της ανάκτησης των καταβληθέντων χρηματικών ποσών ενίσχυσης είναι πενταετής, αρχομένη από τη λήξη της πενταετίας ή δεκαετίας των πολυετών υποχρεώσεων (στην προκειμένη περίπτωση από τη λήξη της δεκαετίας των πολυετών υποχρεώσεων, βλ. ανωτέρω, παρ. 40) και, σε περίπτωση έκδοσης πράξεων διερεύνησης ή δίωξης της παρατυπίας που φέρονται σε γνώση του ενδιαφερομένου φορέα, δεν διακόπτεται πέραν του απωτάτου ορίου, το οποίο δεν δύναται να υπερβεί την δεκαετία, αρχομένη από το ίδιο ως άνω χρονικό σημείο.

49. Πέραν των ανωτέρω, το άρθρο 39 παρ. 1 του κανονισμού (ΕΚ) 1260/1999 του Συμβουλίου της 21ης Ιουνίου 1999, επιβάλλοντας στα κράτη μέλη την υποχρέωση να προστατεύουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης και να ανακτούν τα αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά, αποτελεί την έκφραση, στον τομέα της χρηματοδότησης της κοινής γεωργικής πολιτικής, της γενικής υποχρέωσης επιμέλειας που προβλέπεται στο

άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ (πρβλ. αποφάσεις της 21ης Φεβρουαρίου 1991, Γερμανία κατά Επιτροπής, C-28/89, EU:C:1991:67, σκέψη 31, της 21ης Ιανουαρίου 1999, Γερμανία κατά Επιτροπής, C-54/95, EU:C:1999:11, σκέψεις 66 και 177, καθώς και της 13ης Νοεμβρίου 2001, Γαλλία κατά Επιτροπής, C-277/98, EU:C:2001:603, σκέψη 40). Η υποχρέωση αυτή, η οποία ισχύει καθ' όλη τη διαδικασία ανάκτησης των ποσών αυτών, συνεπάγεται ότι οι εθνικές αρχές προβαίνουν στην ανάκτηση άμεσα και εγκαίρως και χρησιμοποιούν τα μέσα ελέγχου και ανάκτησης που διαθέτουν προκειμένου να διασφαλίσουν την προστασία των συμφερόντων αυτών.

50. Επιπλέον, προβλέπεται διαχρονικά, τόσο η υποχρέωση των κρατών μελών να ανακτούν τα αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά των ενισχύσεων, όσο και ένα «σύστημα οικονομικής ευθύνης», που συνίσταται στην ανάληψη των οικονομικών συνεπειών της μη πραγματοποίησης της ανάκτησης ή της μη πλήρους ανάκτησης και στην κατανομή τους μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και κράτους μέλους (άρθρα 8 παρ. 1 και 2 του κανονισμού 729/1970, άρθρα 5 και 7 του κανονισμού 595/1991, άρθρο 8 παρ. 1 και 2 του κανονισμού 1258/1999, άρθρο 32 του κανονισμού 1290/2005, άρθρο 54 του κανονισμού 1306/2013). Επομένως, οι σχέσεις αυτές, κατά τις ανωτέρω διατάξεις, είναι ζήτημα διάφορο της υποχρέωσης αναζήτησης αχρεωστήτως καταβληθεισών ενισχύσεων από τον δικαιούχο.

51. Όπως επεξηγείται και στην προπαρατεθείσα 37^η αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1306/2013, προς αντιμετώπιση δαπανών που δεν είναι σύμφωνες με την ενωσιακή νομοθεσία και για τις οποίες δεν θεμελιώνεται κανένα δικαίωμα, προβλέπεται ένα «σύστημα οικονομικής ευθύνης», το οποίο επιτρέπει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προστατεύει τα συμφέροντα του προϋπολογισμού της Ένωσης, καταλογίζοντας σε βάρος του κράτους μέλους ένα μέρος των ποσών που απωλέσθησαν εξαιτίας παρατυπιών και δεν ανακτήθηκαν σε εύλογη προθεσμία. Επομένως, από την άποψη αυτή, οι διατάξεις αυτές αφορούν τις σχέσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης και κράτους μέλους.

52. Η μη συμμόρφωση στους κανόνες αυτούς, δηλαδή η παράλειψη τήρησης της διαδικασίας ανάκτησης των ποσών αυτών εντός των ειδικών προθεσμιών που θεσπίζει η διάταξη του άρθρου 54 του κανονισμού 1306/2013, συνεπάγεται, σύμφωνα με την παράγραφο 5 του εν λόγω άρθρου, την επιβολή δημοσιονομικών διορθώσεων σε βάρος του κράτους μέλους, μέσω της διαδικασίας της εκκαθάρισης ως προς τη συμμόρφωση

του άρθρου 52 του ανωτέρω κανονισμού.

53. Κατά πάγια δε νομολογία, τα ευρωπαϊκά γεωργικά ταμεία χρηματοδοτούν μόνον τις πραγματοποιούμενες σύμφωνα με τις διατάξεις της Ένωσης παρεμβάσεις στο πλαίσιο της κοινής οργανώσεως των γεωργικών αγορών (βλ. ενδεικτικά αποφάσεις της 15ης Σεπτεμβρίου 2005, C-199/03, Ιρλανδία κατά Επιτροπής, EU:C:2005:548, σκέψη 26, της 28ης Οκτωβρίου 1999, C-253/97, Ιταλία κατά Επιτροπής, ECLI:EU:C:1999:527, σκέψη 77, της 6ης Οκτωβρίου 1993, C-55/91, Ιταλία κατά Επιτροπής, EU:C:1993:832, σκέψη 67, της 28ης Ιανουαρίου 2016, T-667/14, Σλοβενία κατά Επιτροπής, ECLI:EU:T:2016:34, σκέψη 21 και της 13ης Δεκεμβρίου 2012, T-588/10, Ελλάδα κατά Επιτροπής, σκέψη 72).

54. Επομένως, βάσει των ανωτέρω, πρέπει οι αρμόδιες υπηρεσίες να ελέγξουν άμεσα εάν, καθ' όλη την διάρκεια των πολυετών υποχρεώσεων, τηρούνταν οι αναληφθείσες από τον φορέα δεσμεύσεις και να προβούν εμπροθέσμως σε όλες τις κατά νόμο ενέργειες για την έκδοση πράξης καταλογισμού σύμφωνα με την προβλεπόμενη διαδικασία και σε κοινοποίηση της πράξης αυτής στον φορέα, χωρίς να αναμένουν την εξάντληση των προθεσμιών που παρέχονται προς τούτο.

Απάντηση

Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, στα ερωτήματα που υποβλήθηκαν, προσήκει, κατά την ομόφωνη γνώμη του Τμήματος, η εξής απάντηση:

55. Όσον αφορά στο πρώτο ερώτημα, δεδομένου ότι η διαπιστωθείσα παρατυπία διεπράχθη με χρήση όχι μόνο του χρηματοδοτηθέντος μηχανολογικού εξοπλισμού, αλλά και των χρηματοδοτηθεισών κτιριακών εγκαταστάσεων, η προθεσμία παραγραφής της αναζήτησης των καταβληθέντων χρηματικών ποσών ενίσχυσης άρχεται από τη λήξη της δεκαετίας των πολυετών υποχρεώσεων που έπονται της ολοκλήρωσης της επένδυσης, ήτοι από την 15η-6-2019.

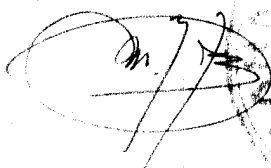
56. Όσον αφορά στο δεύτερο ερώτημα, η προθεσμία παραγραφής της επιβολής του διοικητικού μέτρου της ανάκτησης των καταβληθέντων χρηματικών ποσών ενίσχυσης είναι πενταετής, αρχομένη από τη λήξη της δεκαετίας των πολυετών υποχρεώσεων και, σε περίπτωση έκδοσης πράξεων διερεύνησης ή δίωξης της παρατυπίας που φέρονται σε γνώση του ενδιαφερομένου φορέα, δεν διακόπτεται πέραν του απωτάτου ορίου, το οποίο δεν δύναται να υπερβεί την δεκαετία, αρχομένη από το ίδιο ως άνω χρονικό

σημείο. Εντούτοις, βάσει της αρχής ότι οι εθνικές αρχές πρέπει να προβαίνουν στην ανάκτηση άμεσα και εγκαίρως, οι αρμόδιες υπηρεσίες πρέπει να ελέγξουν άμεσα εάν, καθ' όλη την διάρκεια των πολυετών υποχρεώσεων, τηρούνταν οι αναληφθείσες από τον φορέα δεσμεύσεις και να προβούν σε όλες τις κατά νόμο ενέργειες για την έκδοση πράξης καταλογισμού σύμφωνα με την προβλεπόμενη διαδικασία και την κοινοποίηση της πράξης αυτής στον φορέα.

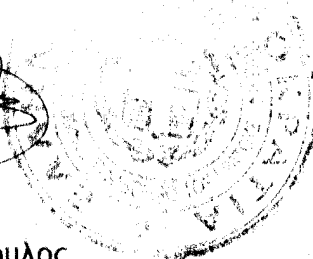
ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 22 Φεβρουαρίου 2022

Ο Πρόεδρος

Γεώργιος Κανελλόπουλος
Αντιπρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Η εισηγήτρια

Ελένη Λευθεριώτου
Νομική Σύμβουλος του Κράτους